

ÍGY TANÍTOM

Innovatív módszertani megoldások a fiatalok társadalmi szerepekre való felkészítésében | V. kötet

Szerkesztette Kiss Mária Rita

Barankovics István Alapítvány **Tanári Kerekasztal** | 2020.

Kiadja: a Barankovics István Alapítvány
1091 Budapest, Kálvin tér 8. II. 13.

Felelős kiadó: a kuratórium elnöke

Szerkesztette: Kiss Mária Rita

ISBN 978-615-81499-4-5

Ez a kötet a Creative Commons 2.5 Magyarország Licence feltételeinek megfelelően használható

Arculat: xfergrafika.hu

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó (Kiss Mária Rita)

A jövőnek dolgozunk

- 9 Filep Otília: Bevezetés a Mesterséges Intelligencia rejtelseibe
- 21 Csikó Szilvia: A jövő városai – Smart city 2035
- 35 Gulyás Judit: My Eco-School Hunfalvy
- 57 Pappné Horváth Veronika: „Everything is connected” – környezettudatos nevelés angolórán
- 73 Sashalmi Melinda: Hogy védhetjük meg szűkebb és tágabb környezetünket?
- 95 Szűcs-Muri Mária: A víz – Az életadó kincs

Jó oktatási gyakorlatok a Covid-járvány első hulláma idején

- 117 Baracs Nóra – Matusné Németh Eszter: Egy történelmi „koronázás” tapasztalatai, avagy miként készítettük fel a diákokat a Covid 19 első hulláma alatt a történelem érettségire
- 138 Németh Anna: Lehet más a matematika: az induktív gondolkodás fejlesztése az online tanrendben matematika órákon
- 162 Tamás Balázné Kollár Veronika: Értsd meg és készítsd el! A forgó asztal matematikája
- 183 Kerti Renáta: Kalandozások Kelet-Közép Európában

A múlttól a jelennek

- 198 Csepleő Cecília: „Azokért, akiket megöltek, azoknak, akik megmaradtak”
- 218 Kalauzné Szabó Csilla – Hordós Andrea: Ünnepek – másképp

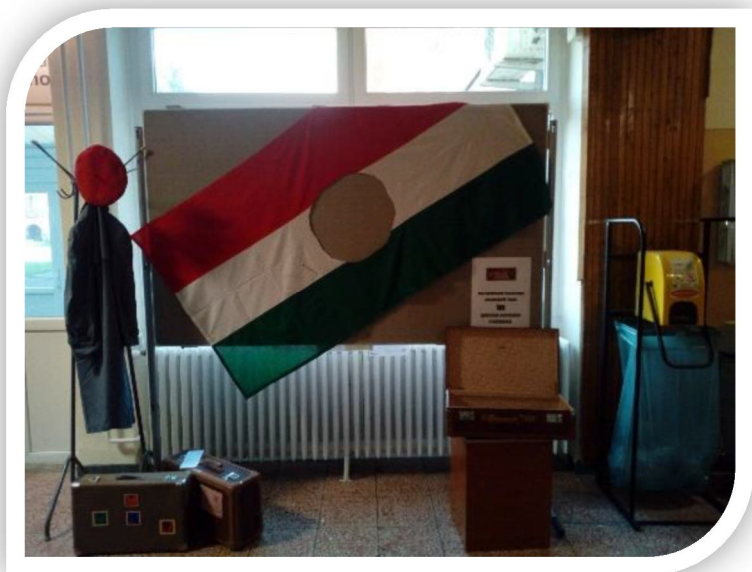
Kultúrák találkozása

- 231 Czeplédi Ildikó: Virtuális utazás a Föld körül
260 Rabóczki István: A cigány és a magyar konyhaművészet interkulturális találkozása
275 Völgyesiné Lukácsi Katalin: „Rendezni végre közös dolgainkat...” A romakérdés tanítását bevezető óra

Az értékközvetítés lehetőségei az iskolában

- 296 Kovács Tas János: Anyagi szegénység morális gazdagság
308 Keszeli Sándor: Elkötelezett felnőttként a társadalomban – az egyház szociális tanítása alapján

351 Szerzőink

Kalauzné Szabó Csilla – Hordós Andrea:
Ünnep – másképp

Rezümé

A pandémia, a Covid-járvány sok mindent megváltoztatott a mindennapokban, így az iskolai életünkben is. Augusztus végén nagy örömmel találkoztunk újra az iskola falai között mi, pedagógusok, de még ennél is nagyobb örömmel vártuk tanítványainkat. Készültünk, terveztünk, holott sejtettük, nem biztos, hogy minden úgy lesz, ahogy eltervezzük.

Iskolánkban még augusztus végén szoktuk megbeszélni, hogy nemzeti ünnepeinket melyik osztály vállalja el. 650 tanuló van, s nagy részük fiú. Az ünnepek a városi Művelődési Házban zajlanak egy osztály által összeállított műsorral. Mivel nem férünk be egyszerre a színházterembe, ezért kétszer kell előadást tartani.

Az, hogy az iskolai ünnepségnek mi legyen a témája, hogyan adjuk elő, a betanítása nagy feladat, s bizony sok osztályfőnök nem is meri vállalni a feladatot. S természetesen nem sikerül egyedül, ezért az osztályfőnök nagymértékben támaszkodik a magyar és/vagy történelem tanár segítségére. Most volt egy lelkes osztályfőnök, aki vállalta az október 23-i ünnepség megvalósítását, s ahhoz csatlakoztam történelemtanárként.

Teltek-múltak a hetek, s bekövetkezett az, amitől féltünk: nagyobb ünnepséget tartani nem lehet. Filmet nézni nem akartunk. Újra kell gondolnunk ezt a napot... ünnep legyen, méltó legyen, iskola falai között 24 osztálynak, fiataloknak szóló legyen... Így született meg az elhatározásunk, hogy csináljunk témanapot, ami a mi iskolánkban még nem volt. A vírus tehát megtanított minket valamire.

A projekt célcsoportja

A projekt keretében 650 tanulót és az iskolánk 60 pedagógusát szeretnénk megszólítani és közös tevékenységre hívni úgy, hogy az ünnep és a hangulat megjelenjen az iskola falai között, még úgy is, hogy nem jövünk ünneplőben. Fontos kitétel, ha nem tudjuk mi, szervezők az osztályfőnököket és munkaközösségeket megszólítani, az ügy mellé állítani, akkor nem beszélhetünk közös munkáról. Így mindenkit próbáltunk bevonni a folyamatba. Olyan feladatokat, tevékenységeket kell kitalálnunk, hogy az a tanulóknak megfelelő legyen 9. és 13. évfolyamon is, és meg is érintse őket 1956 szellemisége.

Fejlesztendő kompetenciák

A 2020-tól bevezetésre került új NAT alapján a projekt a tanulás kompetenciáit, a digitális kompetenciát és a kreativitás kompetenciáját hivatott fejleszteni.

A megszerzett tudás hasznossága

A projekt során a tanulók betekintést nyernek az 1950-es évek Magyarországaiba. „Megismerik a kommunista diktatúra főbb jellemzőit, s különbséget tudnak tenni a demokratikus és diktatórikus berendezkedések között.” (NAT 2020 – történelem) A tanuló információkat tud gyűjteni különböző internetes forrásokból, azokat alkalmazni tudja.

Kapcsolódás a NAT-tal

A 2020-as NAT egyértelműen hangsúlyt fektet az aktív tanulásra. „Az aktív tanulás a tanulónak a tanulási tevékenységekben történő részvételét hangsúlyozza. A tanulási tevékenység legfőbb célja olyan tanulói kompetenciák fejlesztése, amelyek lehetővé teszik az ismereteknek különböző helyzetekben történő kreatív alkalmazását. A tevékenységekre épülő tanulásszervezési formák segítik a tanulót a tanulási eredmények által kijelölt ismeretek megszerzésében, és ezen keresztül a kompetenciák fejlesztésében.” (NAT 2020) Számos pontos bizonyosodik be ez a projektünkben, hiszen közös munkálkodásra hívtuk tanulóinkat. Másrészt „Az iskoláknak tanítási évenként több olyan tanóra megszervezését ajánlott beilleszteniük a helyi tantervbe, amelyben több tantárgy ismereteinek integrálását igénylő (multidiszciplináris) téma kerül a középpontba, a tanóra céljának, tartalmának és megvalósítási módszereinek megjelölésével.” Ezt a napot most a szükség hozta, de természetesen a szakmai programunkban megjelenik ez a törekvés. A projektbe minden munkaközösséget igyekeztünk bevonni.

Kapcsolódó műveltség-területek

Magyar nyelv és irodalom

Történelem és állampolgári ismeretek

Szakmai területek: villamos ipar és elektronika, informatika, gépészet, közgazdaság

Technológia

Matematika

Idegen nyelv

Művészetek

Módszertan

Az előzetes feladatoknál az önálló és / vagy közös kutatómunka került a középpontba. A szabadulósobánál viszont az információk megkeresése, adaptálása osztályszinten történt IKT eszközök alkalmazásával.

A projekt leírása

Egy témanap előkészítése nagyon összehangolt munkát igényel. Szükséges a résztvevők elszántsága, tenni akarása, de szükség van egy vagy két olyan személyre, aki (k) az egész folyamatot koordinálják.

Jelen esetben két pedagógus volt a koordinátor. Számos estét ötleteltünk át, jegyzeteltük le a lehetőségeket, majd leültünk közösen megbeszélni, mit tudunk mi ebből megvalósítani a saját kereteink között. Amikor a konkrét tervezet megszületett, összehívtuk a munkaközösségek képviselőit, s interpretáltuk javaslatunkat. Ezt még több megbeszélés követte, hiszen mindenki hozzá tette a maga meglátását, ötletét. Így alakult ki a végső forgatókönyv, amit megosztottunk a tantestülettel és külön az osztályfőnökökkel, hiszen az osztályok előzetes feladatokat kaptak. Fontosnak tartottuk, hogy az információ több fórumon eljusson a kollégákhoz.

Fontosnak tartottuk azt is, hogy a tanulókhöz eljusson, így figyelemfelhívó plakátokat készítettünk az iskolába, illetve használtuk a közösségi felületeinket is, hogy minden tanulót meg tudjunk szólítani.

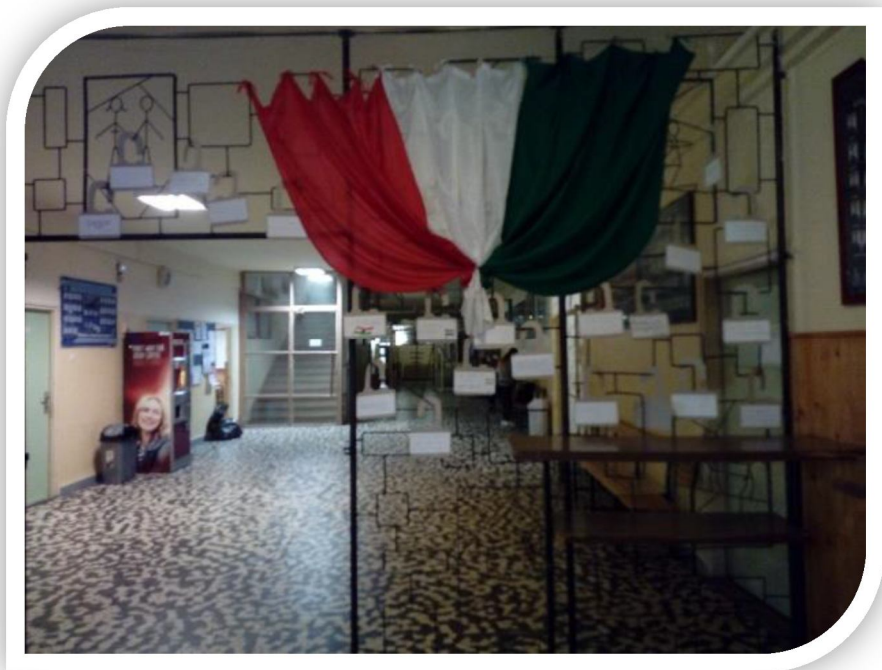
Így az alábbi terv született meg a témanapra:

- ráhangolódás az ünnepre dekorációval
- „lakat-fal”
- plakát-kiállítás és verseny
- hírek a rádióban
- szabadulószoza
- élőképek
- vendégórák
- nyerevények a szünetekben.

„Lakat-fal”

Az előzetes feladatok megszervezésével kezdtük a munkát, hiszen szerettük volna, ha a határidőt mindenki be tudja tartani. Az osztályoktól azt kértük, hogy egy, az 1956-os eseményekhez kapcsolódó idézetet válasszanak ki, ami lehet vers, sajtóban megjelent szöveg, méltatás, stb. Ezt az idézetet egy „lakatra” kellett ráírni. A lakatok papírból elkészítését egy osztály vállalta. A lakatokat összegyűjtöttük a megadott határidőre, majd a folyosón található vas-térelválasztóra akasztottuk föl, s máris egy kicsit megalapoztuk a hangulatot a „lakat-fallal”.

Plakát-kiállítás és verseny

Több osztály plakátok készítését vállalta. Ebben az informatika órák és tanárok voltak segítségünkre, illetve az angol szakmai nyelvórák is. Véletlenül 56 darab plakát készült. Amikor megnéztük a remekműveket, úgy döntöttünk, hogy a munkájukat mindenképp jutalmazni kell. Így plakát-versenyt hirdettünk, s az iskola közössége kiválaszthatta a neki-tetszőt, majd szavazatát leadhatta a szervező osztály által készített szavazólapon. Nagy sikere volt a plakátoknak. A tanulók megmutatták kreativitásukat, használták az internetet forrásként, s nem utolsósorban azt a tudást, amit informatika órán elsajátítottak.

A témapon sorra kerülő feladatok, programok előkészítése, megszervezése volt a következő feladatunk.

Hangulat – dekoráció az iskolában

Ezt a feladatot a magyar munkaközösség vállalta. Számos esetben a nemzeti ünnepeinken kirakjuk a paravánra a 13 aradi vértanú képét, vagy éppen a történelem tanár által innen-onnan letöltött, kinyomtatott, sokszor több éves képeket, s ezzel el is intéztük a dekorációt. Pedig fontos üzenetközlő szerepe van ennek is. Így a kolléganők lelkes munkája következtében már az iskola bejáratánál belecsöppenhattünk a forradalom hangulatába.

Villámkérdések a szünetekben

A szervező osztályban kijelöltünk két tanulót, akik kérdéseket írtak meg. Ezekkel a kérdésekkel járták szünetekben az iskolát, s a helyesen válaszolóknak apró tárgy-jutalmat kaptak. Mik voltak ezek? A szakmai munkaközösségek segítségével készített 56-os, lyukas zászló, (ez 3D-nyomtatóval készült, s nagy sikert aratott), gránát és töltény. (ez CNC segítségével készült.) Mindegyiknél komoly programot kellett írni ahhoz, hogy ezek valósággá váljanak. Ebben az elektronika és a gépész kollégák vettek részt, s segítették a gyerekeket.

Hírek a rádióban

A hírek összeállításához szintén tanulókat kértünk, akik lelkesen vállalkoztak is. Híreket szerkesztettünk, megkerestük a Szabad Európa Rádió szignálját, s miután megfogalmazzuk a híreket, a gyerekek felolvasták, s különböző effektek segítségével régies hangzásúvá tették. Már október 21-én elhangzott egy hír az iskolarádióban, hogy készüljünk a másnapra, majd október 22-én összesen hat alkalommal jelentkeztünk be iskolarádióon keresztül.

Vendégórák

Már az ünnep hetén is lehetett jelentkezni rendhagyó előadások meghallgatására. Ezeket osztályszinten lehetett kérni, hiszen a nagyobb csoportosulás nem engedélyezett jelen helyzetben. Az egyik lehetőség a közgazdaság munkaközösség által meghirdetett „Árak, gazdaság az 1950-es években” szintúgy érdekesítőnek mutatkozott, mint az általam meghirdetett „Az évszázad mérkőzése (6:3), és ami mögötte van”. Mindkettőt szívesen hallgatták az osztályok, ahova eljutottunk.

Élőképek

Az élőképek megvalósítását egy osztály vállalta magára osztályfőnökével és történelem szaktanárával. Ezeket az udvarra terveztük a két 20 perces szünetben. Október 23-a emblematikus eseményeit választották ki: tüntetők; a Petőfi-szobor; a Sztálin-szobor ledöntése; Nagy Imre a Parlamentnél; a gyűlölt címer kitépése; barikád.

Az osztály lelkesen kezdett el dolgozni. Utána néztek korabeli viseletnek, gyűjtötték a ruhákat. Történelemtanáruk megfestette pozdorjára Sztálint, csizmát szereztek, hogy valóban dőljön a szobor. Készültek a táblák 56-os jelszavakkal, megrajzolták a Rákosi-címert, amit később kitéptek a zászlóból. S közben kérdeztek, információkat gyűjtöttek, meséltek nekik otthon, megnézték a Tanú című filmet, s néha hitetlenkedve kérdezték: „Ez tényleg így történt?” „Tényleg ilyen volt a diktatúra?” S eljött a megvalósítás ideje: kiállni az iskola közössége elé, ez mindig nagy izgalommal jár mindenkinek. Elsőpró sikert arattak, amikor végigvonultak az iskola lépcsőin a jelszavakat skandálva; amikor megszólalt a Talpra magyar, s együtt kiáltották, hogy „Esküszünk, esküszünk, rabok tovább nem leszünk”; amikor a zászlóból kitépték a Rákosi-címert; amikor ledöntötték Sztálin szobrát, s csak a csizmája maradt a talapzaton; amikor Nagy Imre megszólalt a Parlament erkélyéről és a tüntetők kifejezték nem-tetszésüket, amikor úgy szólította őket: „Eltársak!”; s amikor fölépült a barikád, s mögötte a lelkes forradalmárok néztek szembe a szovjetekkel. Így felidéztek október 23-a legfontosabb pillanatait, a szereplők maguk átélték ezeket.

A nap folyamán a szünetekben a forradalommal kapcsolatos dalok szóltak, a kivetítőkön pedig korabeli filmrészletek

Szabadulószoza

A nap egyik központi programja a szabadulószoza volt. Ez igényelte a legtöbb előkészítést. A szabaduló szoza már nagyon elterjedt nem csak a valós, hanem a virtuális térben is. Olyan játék, ahol a résztvevőknek adott időn belül ügyességi feladatok megoldásával kell kijutni. Miért jó egy szabadulószoza? Mert közösségi élményt ad, fejleszt a kommunikációs és együttműködési képességet, használjuk az IKT-eszközöket, játékosan tanulhatunk ezáltal is. Mi online terveztük, hiszen így mind a 24 osztály részt vehetett benne. Segítséget az interneten kaptunk, hiszen még a digitális oktatás alatt bukkantunk egy videóra, ami nagyon érthetően mutatja be a szabadulószoza készítését Google Forms-szal. Ez alapján készült el a feladatlap, amit az osztályoknak meg kellett oldani, s ha sikerült megoldani, azaz kiszabadulni, az udvarra kellett kiszaladni. A feladat megoldásához bármit használhattak az osztályok, és 45 perc állt rendelkezésre. A harmadik órát választottuk ki, amikor is a kijelölt termekben kellett megjelenüink az osztályoknak, majd a becsengetéskor megjelent az iskola honlapján a feladatok linkje.

Már arra nagyon odafigyeltünk, hogy az üdvözlő szöveg lelkesítő legyen. A feladatlap a Szabadság napja címet kapta. S íme, a bevezető: „A Heves Megyei Népbírószági Tanács gyorsított eljárásban a következő ítéletet hirdeti ki: Elvtársak, akik részt vettek az 1956 októberi aljas lázadásokban pártunk, a nép és a dicső szocialista eszmék ellen, gyilkosság, szándékos emberölés, gyújtogatás, rablás és fosztogatás, valamint lőfegyver jogtalan használatával elkövetett büntett miatt, a következő büntetésben részesülnek:

- Minden 16. életévét betöltött személy halálbüntetésre ítéltetik
- A 16 év alatti személyek a Szovjetunió kényszermunkatáboraiiba deportálandók

Az ítélet ellen fellebbezési lehetőség nincs, kivéve, ha kitűnően teljesítik az alábbi feladatokat! A feladatok megoldásában felhasználhatnak minden eszközt, amit a titkosszolgálat Önöknél hagyott a letartóztatás után. ÉLJEN A SZABADSÁG!”

Tehát a feladat megoldásához minden eszközt használhattak. A feladatok megoldása alatt az osztályfőnök, a pótosztályfőnök és egy szervező osztálybeli tanuló volt jelen, utóbbi azért, hogy ha szükséges, akkor iránymutatást tudjon adni. Ehhez egy részletes leírás készült, s természetesen a segítőkkel is végignéztük a feladatokat, hogy egyértelmű legyen minden. A feladatlap készítéséhez a Cigány holokauszt Központ 1956 című feladatlapját is felhasználtuk, ami 2016-ban készült.

Az első feladat a Jelmondatok címet kapta. Az 56-os jelmondatokat hiányosan adtuk meg, amit ki kellett egészíteni a versenyzőknek.

A második feladatban október 23-a eseményeit kellett időrendbe tenni. Ezt tankocka segítségével kellett megoldaniuk.

A harmadik feladatban egy betűhálóban kellett a forradalom szereplőinek neveit megkeresni. Ezt szintén tankocka segítségével kellett megoldaniuk.

Egy klasszikus totó következett. Itt arra figyeltünk, hogy csak akkor lehessen továbblépni a következő kérdésre, ha a megadott válasz jó volt. Az újabb kihívásokban a sakklépések segítségével a forradalom alatt felhangzott versek címeit kellett megfejteni. Ezeket a feladatokat papíron is biztosítottuk az osztályoknak, hogy többen, megosztva tudjanak dolgozni, s talán így könnyebb volt a feladat megoldása, mintha csak a kivetítőn látják a feladatot. A történelem széleskörű, az események is, és a résztvevők is. Azért választottuk valójában forrásnak ezt a feladatlapot, mert volt egy olyan része is, amelyben azt mutatták meg, hogy a forradalomnak nemcsak magyar, hanem roma résztvevői is voltak. Ez nem másra példa, mint a más kultúrák elfogadására való nevelés területe, ami kiemelt feladata a történelem tanításának. Így olyan feladat következett, amiben a roma származású forradalmárok neveit kellett megfejteni. Ez a feladat azért volt nagyon jó, mert egyszerű meghatározásokból kellett a nevek betűit kitalálni, majd összerakni. Abban biztosak voltunk, hogy ezeket a neveket nem ismerték a tanulók.

Az utolsó, élet-halál feladat keretében egy youtube videót kellett megnézni, s ahhoz tettünk fel kérdést. A Küldés gombra való kattintás után pedig irány az udvar!

Az elköszönésre is figyeltünk: „Tisztelt Elvtársak és Elvtársnők! Kemény munkával kivívták szabadságukat! Ezennel semmisnek nyilvánítom a Heves Megyei Népbírószági Tanács gyorsított eljárásban hozott ítéletét és szabadon bocsátom mindannyiukat. Kérem, miután elküldték a feladatot, hagyják el az osztálytermet és ünnepeljenek udvaron! Éljen a szabadság! Ilyen okos, ügyes, találékony fiatalokra van szüksége Magyarországnak!”

Jutalmazás

Fontosnak tartottuk, hogy tétje legyen a feladatoknak, s a munkát jutalmazzuk. Itt támogatókra találtunk az iskola alapítványában és a diákönkormányzatban. Jutalmaztuk a plakátverseny győztesét, a szabadulószoza első három helyezettjét. Az első helyezett könyvet és csokoládét, a második helyezett tortát, a harmadik pedig csokoládét kapott. A tortát az egyik szülő készítette.

S természetesen nem maradhatott el a szervező osztály jutalmazása sem, hiszen sok munkát fektettek bele, s ráadásul a betegségek még meg is tizedelték az osztályt. A süteményt ők is fogyasztották el, s lelkesen számoltak be arról, hogy nem gondolták volna, hogy ilyen sikere lesz a napnak. Elfogytak az apró nyeremények, kiszabadultak az osztályok, s nagyon lelkesen dolgoztak a diákok.

Reakciók

A tanulók egyértelműen már a nap folyamán hangot adtak annak, hogy ez az ünnep más volt, mint szokott lenni, de mégis izgalmas, kreatív, aktív volt, ami elvezetett minket azokhoz az 1950-es évekhez, amelyek a forradalomhoz vezettek, s megmutatták 1956. október 23-a eseményeit hozzájuk közel, életszerűen.

Az osztályfőnököknek is nagy szerepük volt a nap sikerében, hiszen ha ők nem állnak az ügy mellé, nem sikerülhetett volna.

Mi köszönjük Nektek az ötletet és a nagyon profi megvalósítást. Könnyű volt rákapcsolódni a mai napra, mert nagyon motiváló volt minden feladat, program, meglepetés, esemény. Magukkal sodortak a történések. Számomra azt volt a legfelemelőbb látni, hogy ezek a gyerekek azok a gyerekek, akik derűs arccal és nyílt tekintettel, mosollyal idézik meg azokat az eseményeket, amikre különben megrendülten emlékeznek. Emlékezetes nap volt.

(egy osztályfőnök üzenete)

A legnagyobb hozadéka a napnak számomra, hogy majdnem mindegyik munkaközösséget be tudtok vonni a munkába; együtt dolgoztunk a nap sikerén. A másik, hogy minden tanulót meg tudtunk szólítani és közös munkára hívtunk a szabadulószoza által.

Történelemtanárként pedig arra figyeltem, hogy ne jussunk el a forradalom leveréséig. Nem azért, mert le akartuk volna tagadni, hiszen nem is lehet, de egy kicsit változtatnunk kell a történelem felfogásunkon, amit egyébként a 2020-as NAT is megtesz. Annak a napnak az üzenete az, hogy amíg Poznanban és Berlinben nem lóttek vissza, addig Budapesten igen, és kitört a forradalom. Egy nép fel merete vállalni a harcot a szovjet elnyomással szemben.

A szervező osztály hallatlan munkáról tett tanúbizonyságot. Ők is megtapasztalhatták azt, hogy mit jelent felelősnek lenni valamiért, megtapasztalták az elvégzett feladat eredményességét, s azt, hogy a befektetett energia megtérül, s mindenki boldogan indult haza a megérdemelt őszi szünetre. De még utána

is jöttek az üzenetek, a köszönetek. Ehhez a sikerhez kellett osztályfőnökük, aki töretlen lelkesedéssel és erőbedobással dolgozott, munkálkodott velük. A közös munka örömét és eredményét mi is megtapasztalhattuk, mint kollégák.

Többen úgy gondolták, hogy így, ebben a formában nem lehet ünnepelni. Aztán bebizonyosodott, hogy ez a forma is megfelelő lehet, megérintette a történelem a diákokat, amikor beköltözött az iskola falai közé. Persze ez nem azt jelenti, hogy az un. hagyományos ünnepség teljesen elvetendő.

Ebben a helyzetben nem akartuk elhagyni az ünnepeket, hiszen szükségünk van a közösen átélt élményekre, mert az iskola most egy kicsit lecsupaszodott a közösségi programok nélkül. Természetesen minden járványügyi szabályt betartottunk.

Felhasznált irodalom

Cigány holokauszt Központ 1956

NAT 2020

<https://www.youtube.com/watch?v=q77DkOKnhDc>